

Xəyalə Şahverdi qızı Əliyeva
Azərbaycan Dillər Universiteti
xxayala@mail.ru

BƏDİİ MƏTNLƏRDƏ LEKSİK-ÜSLUBİ VASİTƏLƏRİN ROLU

Xülasə

Məqalədə Azərbaycan və ingilis ədəbiyyatından götürülmüş bədii mətn nümunələri əsasında leksik-üslubi vasitələrin rolundan bəhs edilərək, bu sahədə araşdırma aparan mütəxəssislərin fikirlərinə istinadlar edilmişdir. Beləki, mətnin formalaşmasına üslubi vasitələr güclü təsir edir. Üslubi vasitələr dil səviyyələrinə görə qruplaşdırılır və fikri aid olduğu səviyyəyə uyğun olaraq ifadə edir. Aparılan tədqiqat əsasında məlum oldu ki, mətnləri üslubi vasitələrsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. İstənilən mətn də üslubi vasitələrdən ibarətdir. Onlardan nə dərəcədə çox istifadə isə mətnin yazıldığı üslubdan asılıdır. Üslubi vasitələrin istifadəsi isə fikrin ifadəsini daha emosional, daha qüvvətli edir. Dilin obraz yaradan vasitələri arasında leksik-üslubi vasitələrin də öz yeri vardır. Leksik səviyyədə üslubi vasitələr mətndə mənanın sabitləşməsinə təmin edir. Bu vasitələr də fikrin daha dərin çalarda ifadəsinə dəlalət edir.

Açar sözlər: *bədii mətn, üslubi vasitə, ekspressivlik, kontekst, leksik məna*

The role of lexical stylistic devices in literary texts

Summary

The article deals with the lexical stylistic devices based on literary text samples taken from Azerbaijani and English literature. References are made to this views of scholars conducting research in this area. Thus, stylistic means have a strong influence on the formation of the text. Stylistic devices are grouped according to language levels and express ideas according to the level to which they belong. The research revealed that it is impossible to imagine texts without stylistic devices. The extent to which they are used depends on the style in which the text is written. The use of stylistic devices makes the expression of thought more emotional and powerful. Lexical-stylistic means have a special place among the means of language creation. At the lexical level, stylistic devices ensure the stabilization of meaning in the text and more comprehensive expression of idea.

Key words: *literary text, stylistic device, expressiveness, context, lexical meaning*

Giriş

Bədii ədəbiyyat aləmi elə “yenidən yaradılmış” dünyadır ki, o gerçəkliyin təsvirini müəllifin yaradıcılıq dərəcəsinə uyğun olaraq ifadə edir. Bədii mətnlərdə biz təkcə yazıçının dünyasını deyil, eyni zamanda yazıçının, onun üstünlüyünü, qınaq obyektini, qürurunu, qəbul etmədiyi situasiyaları və s. bu dünyada görürük. Yazıçı kontinuumundan istifadə edir və bununla da mətnə üslubi incəliyi artırır.

Hər bir bədii mətnin yaranmasına səviyyələr üzrə üslubi vasitələr öz çalarlarını əlavə edirlər. Müxtəlif səviyyələr üzrə üslubi vasitələr bədii mətni fərqli aspektdən emosional edir.

Fonetik səviyyədə üslubi vasitələr daha çox səslənmədə üslubi çalar yaradırsa, leksik səviyyədə üslubi fiqurlar daha çox mənada emosional gücü artırır.

Leksik səviyyədə üslubi vasitələr mətnə mənanın sabitləşməsinə təmin edir. Sözlərin mənasından istifadə edərək yazıçı epitet, metafor, metonimiya, cinas, zəvqə kimi bir sıra üslubi vasitələr yaradır. Bu vasitələr fikrin daha dərin çalarda ifadəsinə dəlalət edir və mətnə koherensiya ilə koheziya tamamlanır. Mətnə koherensiya və koheziya mövcud olmasa o, anlaşıqlı ola bilməz. Üslubi vasitələr də koheziya və koherensiyanın vəhdətini təmin edir.

Üslubi vasitələr mətnin üslubi analizi üçün əsas rol oynayır və onlar bir-biri ilə əlaqəlidir. A.Məmmədov koherensiya haqqında belə qeyd edir: “Koherensiya dildə deyil, cəmiyyətdə mövcuddur”(2).

Koherensiya yazıdakı ideyalar, cümlələr, abzaslar, hissələr arasında yaradılmış semantik birliyə istinad edir və oxucunun mətni qavramasına imkan verir (2, s. 56).

Bədii ədəbiyyatın dili bəzən səhvən ədəbi dil adlandırılır. Bəzi alimlər onu ədəbi dilin funksional üslublarından biri hesab edir. Əslində bədii nitq üçün xarakterik cəhət odur ki, burada yalnız ədəbi dilin müxtəlif funksional vahidlərinin deyil, həmçinin xalq dili, sosial və professional jarqonlar, dialektlər kimi bütün dil vasitələrindən istifadə etmək mümkündür. Bu vasitələrin seçimi və istifadəsini yazıçı estetik əsərini yaratmağa nail olmaq üçün yönəltdiyi niyyətinə uyğun olaraq işlədir.

Dil vahidlərinin üslubi keyfiyyətləri müxtəlifdir. Bu keyfiyyətlər dilin fonetikasi, leksikasi və qrammatikasının imkanları sayəsində yaranır, nitqə üslubi çalarlıq gətirir, onu səlis, çevik, mənalı və kəsərlili edir, estetik təsir gücünü artırır. Dil vahidlərinin üslubi imkanlarından danışarkən prof. Ə.Dəmirçizadə yazır: “Üslub dedikdə biz sözlərin, ifadələrin, qrammatik vasitələrin və fonetik imkanların məqsəduyğunluq əsasında seçilmiş vahidlər sistemini başa düşürük”. Fonetik, leksik, morfoloji, sintaktik normalar ədəbi dilin strukturu ilə bağlı olub nitqin düzgünlüyünü təmin edirsə, üslub normaları leksik-qrammatik normaların bir növ törəməsi olub nitqin gözəlliyini, ifadəliliyini, dəqiqliyini artırmaqla ünsiyyəti asanlaşdırır, onun təsirli, cəlbedici olmasını, danışan, dinləyən və oxuyanın ən incə məqamları, mətləbləri ifadə və dərk edə bilməsini təmin edir (3, s. 70-78).

V.V.Vinoqradov qeyd edir: “Bədii ədəbiyyatın dilində istifadə olunan üslub anlayışı işgüzar, məişət, hətta publisistik və elmi üslublarla nisbətdə fərqli məzmunadadır. Bədii ədəbiyyatın dili digər üslublarla tamamilə əlaqəli deyil, o, onlardan istifadə edir və onları özünəməxsus kombinasiyalarda və dəyişdirilmiş formada özünə bağlayır (9, s. 113).

Dilimizin zənginliyini, dolğunluğunu, poetikliyini özündə əks etdirən Dədə Qorqud dastanından aşağıdakı kimi misal göstərək. Məsələn, mətndə “Dəli Dondar” adı varsa, alliterasiya “d” səsi üzərində, “Qazan” varsa “q” səsi üzərində qurulur. *Dəmir Qapı Dərbənddəki dəmir* qapıyı təpib alan... Dəli Dondar çapar yetdi, Qaracığın qapları, qonur atın əyası, qalmış yigit arxası Salur Qazan və s. Digər nağıl və dastanlarımızda, yazılı ədəbiyyatımızda antroponimlərdə alliterasiyanın zəngin formalarından istifadə olunmuşdur. Alliterasiya ifadəni, cümləni təşkil edən sözlərin əvvəlində və ya ortasında eyni, yaxud yaxın samitlərin işlənməsidir. Bu cür səs düzümünün yaratdığı musiqi, ahəng söz birləşmələri, atalar sözləri, frazeoloji vahidlərin deyilişində özünü daha çox göstərir. Məsələn, “Qalan işə qar yağar” (6).

Danışıq zamanı üslubi effekt və səlislik yaratmaq, lüzumsuz təkrarlara yol verməmək, fikrin daha təsirli, ifadəli və dəqiq ifadə edilməsi məqsədilə rəngarəng sinonimlərdən istifadə olunur ki, onlar nitqin təsir gücünü artırır, emosionallıq və ekspressivlik yaradır ki, onlar incə məqamları ifadə etmək üçün geniş və rəngarəng üslubi imkanlara malikdir. Danışan fikir və hisslərini daha dəqiq ifadə etmək üçün sinonim cərgəyə məxsus lazımi sözü yerli-yerində elə işlədir ki, bu nitqdə dəqiqliyi yaradır, eyni zamanda, ahəngdarlıq təmin edir.

Leksik vasitələrdən, o cümlədən sinonimlərdən istifadə şifahi nitqə bir növ yaradıcı xarakter verir. Bədii təsvir vasitəsi kimi antonimlər nitqdə lakoniklik, konkretlik, obrazlılıq yaradır. Antonimlərdən dilin bütün üslublarında istifadə olunsada, onlar üslubi vasitə kimi bədii ədəbiyyatda, poeziyada daha geniş şəkildə işlədilir.

Nitqin emosionallığını artıran, ona üslubi çalarlıq verən vasitələrdən biri də xitablardır. Xitablar dinləyicinin diqqətini söylənilən məsələyə cəlb etmək məqsədi ilə işlənir. Bir sıra hallarda danışan cansız qüvvələrə müraciət edir ki, belə xitablar üslubi məqsəd daşıyır. Sırf ekspressiv səciyyə kəsb edən bu xitablar bədii ədəbiyyat üçün səciyyəvidir.

İşləndiyi sahələrlə bağlı olaraq, Azərbaycan ədəbi dili beş əsas üslubu özündə birləşdirir: işgüzar, mətbuat, bədii, elmi və məişət üslubları. Azərbaycan ədəbi dilinin müasir mərhələsində bu üslubların hamısı yüksək dərəcədə inkişaf etmişdir.

Üslubi vasitələrin bədii üslubda çox istifadəsi bu üslubun emosionallığı, metaforikliyi ilə əlaqədardır. Bədii üslubda subyekt, yəni yazıçı oxucuda təsiri qüvvələndirmək üçün mətni yazarkən müxtəlif üslubi fiqurlardan istifadə edir. Bu zaman yazıçı linqvistik vasitələrdən istifadə edərək onları müxtəlif formada birləşdirir və ya ayırır, nəticədə daha təsirli və obrazlı vasitələr, yəni, üslubi fiqurlar əldə edirlər.

Üslubi vasitələr bədii mətnlərdə təsviri alətlər kimi qəbul edilir. Onlar sözlərin adi istifadəsindən də üstün tərəflərini ifadə edir. Bəzən yazıçı fikrini dolaylı izah etmək istəyir. Bunun üçün o, ədəbi mənalardan daha dərin mənalara olan üslubi fiqurlardan istifadə edir. Üslubi vasitələr mətni daha canlı, daha maraqlı edir və mənanı öz üzərində saxlamağa imkan verir.

Üslub bir məfhum kimi qədim Yunanıstanda meydana gəlmiş, sonralar dünya dilçiliyində müxtəlif səviyyələrdə tədqiq olunmuşsa da, Azərbaycan dilçiliyində XX əsrin əvvəlində tədqiqat meydanına çıxmışdır. İlk əvvəllər “dilərin gözəlliyi”, “yazıçının fərdi üslubu”, “ünsiyyət manerası”, “gözəl nitq”, “axıcılıq, dəqiqlik”, “ədəbi axın” haqqında elm kimi dərk olunmuşdur. Üslubiyyat bir elm kimi üslublar haqqında nəzəriyyə olub, fikrin sözlə ifadəsini, daxili aspektini öyrənir. Bu baxımdan, üslubiyyat ədəbiyyat və dilin kəşiməsində özünü reallaşdırır. Hətta tədqiqatçılar üslubiyyatı iki yer ayırırlar: linqvüslubiyyat və ədəbiyyatşünaslıq üslubiyyatı. Təbii ki, burada üslubiyyat iki müxtəlif aspektdə nəzərdən keçirilir: birinci halda dil vasitələrindən istifadə üslubu kimi; ikinci halda fərdi bədii yaradıcılıqda fikrin obrazlı – emosional tərzdə ifadə edilməsi kimi.

V.Vinoqradov üslubiyyatı nəzərə alaraq, onun 3 əsas tədqiqat sahəsini müəyyənləşdirir:

1) “Sistemlər sistemi” olan dil üslubi və ya struktur üslubiyyat (danışiq, elmi, işgüzar, publisist, rəsmi-kargüzar) və s.

2) Şifahi və yazılı nitqin müxtəlif semantik və ekspressiv xarakterli janrlarının xüsusiyyətlərini öyrənən nitq üslubiyyatı;

3) Bədii ədəbiyyatın üslubiyyatı - bədii əsərin bütün elementlərinin üslubunu, yazıcının fərdi üslubunu öyrənən bədii üslubiyyat (9, s. 210).

Bədii əsərlərdə üslubi məqsədlərlə istifadə olunan vasitələrdən biri fonetik dialektizimlərdir. Fonetik dialektizimlərdə özünü göstərən fonetik-üslubi hadisələr içərisində incələşmə və qalınlaşma, samit və saitlərin əvəzlənməsi, səs düşümü və ya artımı bədii əsərlərdə kolorit yaratmaq üçün istifadə edilən əsas üsullardandır. Alınma sözlərin dialektlərdə təhrif olunaraq tələffüz edilməsi faktından yazıçılar öz əsərlərində surəti tipikləşdirmək, komik effekt yaratmaq məqsədilə istifadə edirlər.

Bədii ədəbiyyatda surətlərin nitqini tipikləşdirmək məqsədilə kəkaləmənin müxtəlif üslubi xüsusiyyətlərindən istifadə olunur:

- 1) Qəhrəmanın pəltəkliyini göstərmək üçün;
- 2) Müəyyən hiss-həyəcanı vermək üçün;
- 3) Müəyyən xəstəliklə əlaqədar yaranan nitq qüsurlarını vermək üçün;
- 4) Uşaq nitqinin spesifikasiyasını açmaq üçün və s.

Bunların hər birinin meydana çıxma səbəbi və formaları fərqlidir. Hər hansı səsin deyilməməsi (*ha-dan yadıma düşdü?*); daxili kəsilmələr, uzanmalar və ya təkrarlanmalar (*ba... bam gəl... mədi, yo... yoldaş, deee... yirsən*); müəyyən səslərin təkrarlanması (*hmmm*) və s. forma və vəziyyətdə kəkaləmələr vardır. Daha çox uşaq ədəbiyyatında olan kəkaləmələr uşaq danışığının şirinliyini verməyə xidmət edir.

Lakin ingilis ədəbiyyatşünaslığında üslubi məqsədlərlə işlənmiş dialektizimlər arasında cənub dialekti də əhəmiyyətli yer alır.

İngilis və Azərbaycan dillərində ekspressivliyi artıran, fikrin dəqiq, daha dolğun, canlı çatdırılmasını təmin edən bir çox üslubi vasitələr mövcuddur. İ.R.Qalperin, V.V.Vinoqradov və başqa dilçilər ingilis dilindəki bütün üslubi fiqurları məcazlara - leksik vasitələrə və danışiq fiqurlarına - sintaktik vasitələrə ayırırlar. Azərbaycan dilində bədii təsvir və bədii ifadə vasitələri müvafiq olaraq məcazlar və danışiq fiqurlarına uyğun gəlir.

Leksik səviyyədə üslubi vasitələr mətnə mənənin sabitləşməsinə təmin edir. Sözlərin ilkin mənələrindən əlavə törəmə mənələri də vardır. Sözlərin denotativ və konnotativ mənələri fərqləndirilir. Konnotativ mənə məcazi mənəyə yaxındır. Denotativ mənə sözün ilkin mənası, konnotativ mənə isə sözün yaratdığı assosiasiyalarla əlaqəlidir. Məsələn: /player/ “oyunçu” sözünə diqqət yetirək.

/The soccer goalie was a real player/

“Futbol qapıçısı əsl oyunçu idi” cümləsində oyunçu mənəsində anlaşılır.

/She is a good player in relationship/

“O, münasibətdə yaxşı oyunçudur” cümləsində isə digərlərindən istifadə edən şəxs mənəsində konnotativ mənə yaranır.

Sözlərin mənəsidən istifadə edərək yazıçı epitet, metafor, metonimiya, cinas, zəvqma kimi bir sıra üslubi vasitələr yaradır.

B.Vahabzadənin “Vaxt” şeirindəki *zaman at çapar* metaforunun istifadəsi vaxtın necə tez keçdiyini obrazlı və müqayisəli ifadə edir. Oxucu bir anlıq şeirin seyrinə dalır. Aşağıdakı misalə baxaq:

“Saçlarımın ağılığında, alnımın qırışında

Zaman necə at çapır, yüyəni öz əlində” (6).

Sözlərin kontekstdə əlavə mənə ifadə etməsi onların kontekstual mənəsidir. Lüğəvi və kontekstual mənə əsasında metafor, metonimiya, ironiya, əsas və törəmə mənə əsasında zəvqma və cinas, məntiqi və emotiv mənə əsasında epitet və oksimora, məntiqi və nominativ mənə əsasında antonamasiya formalaşır. Yazıçılar bu fiqurlardan fikrin, düşüncənin daha təsirli, müqayisəli ifadəsi üçün bədii mətnlərdən istifadə edirlər.

Misal üçün C.Barners fikri daha təsirli ifadə etmək üçün təkrardan istifadə edir:

She worked out how many weeks before the Show to plant her seed, pushed in the beans, watered them, waited, weeded, watered, weeded, lifted clumpy bits of soil away from where they might be coming up, saw the glistening, whippy sprouts break from the soil, encouraged the tendrils in their spiraling climb, saw the red flowers from and break, watered just us the tiny pods appeared watered, weeded, watered and there, an exact few days, before the Show, she had seventy-nine Climbing Beans Round to Choose from (11, s. 19).

Verilmiş nümunədə yazıçı waited, weeded, watered sözlərini təkrarlamaqla toxumun böyüməsi üçün çəkilən əziyyəti oxucuya daha canlı şəkildə çatdırır. C.Barners “İngiltərə, İngiltərə” əsərində bənzətmələrdən istifadə edir və mətni daha çox emosional edir:

“Then there was Kent pointing its finger or its nose out at the Continent in warning – careful, foreigners over there; Oxfordshire playing spoons with Buckinghamshire and squashing Berkshire flat: Nottinghamshire and Derbyshire like side-by-side carrots or pine-cones; the smooth, sea-lion curve of Cardigan” (11, s. 5).

Dildə obraz yaradan vasitələr arasında dilin leksik səviyyəsi də əhəmiyyətli rola malikdir. Dilin obraz yaradan vasitələri arasında leksik-üslubi vasitələrin də öz yeri vardır. Leksik-üslubi vasitələrdən *epitet* yunan sözü olub, əlavə deməkdir. Bədii əsərlərdə mənanı qüvvətləndirmək üçün, müəyyən bir cəhəti diqqətə daha qabarıq çatdırmaq üçün epitetlərdən istifadə olunur. Epitetin əsas xüsusiyyəti cümlədə təyin rolunda olmasıdır. Bu təyinlər adətən məcazi mənada olur. Təyinedici xüsusiyyətinə görə epiteti bədii təyin də adlandırırlar. Məsələn üçün müqayisə edək:

Qara bəxtim oyanmazmı?

və yaxud

Qara saçlı gözəl

Birinci cümlədəki *qara* sözü məcazi mənada işləndiyi üçün epitetdir. İkinci cümlədəki *qara* sözü isə həqiqi mənada işləndiyi üçün epitet deyildir.

Klassik ədəbiyyatda işlədilən “Homer” epiteti iki sözün birləşməsindən yaranan mürəkkəb söz kimi tanınır. Məsələn: fleet-footed Achilles - sürətli ayaqlı (donanma ayaqlı Achilles); Cow-eyed Hera - “inək gözlü Hera”; the wine-dark sea – “şərab kimi qaranlıq dəniz” və s.

She walks in beauty, like the night

Of cloudless climes and starry skies;

Where thoughts serenely sweet express,

So soft, so calm, yet eloquent,

The smiles that win the tints that glow.

İngilis poeziya ənənəsi üçün alliterasiyanın əhəmiyyəti çoxdur. Hələ iddia edilir ki, hind-sakson şeir aləmi “allit” üzərində qurulmuşdur. Qafiyə kimi, alliterasiya ölçüsü də kompozisiyanı yaradan priyom rolunu əks etdirir. Bu zaman hər sətirdə dövrü vurğu olur və vurğu arasında hecaların sayı daha sərbəst olur. Qeyd edək ki, alliterasiya sezura ilə uyğunlaşır. Sezura şeirin vacib ölçüsü kimi müəyyən edilir. Sezura sətir hərəsində iki vurğu olan iki yerə bölünür. İkinci yarımşeyrin birinci vurğulu hecası birinci yarımşeyrin bir və ya iki vurğulu hecası ilə qafiyələnir. Hind-sakson poeziyasındakı alliterasiyanı ilkin qafiyənin xüsusi növü kimi səciyyələndirir. O yazır ki, bu cür embrional qafiyə müntəzəm hesab edilmir. Sezur qafiyə təqribi və əsasən yarım şeirin ortasında və axırında çıxış edir.

Alliterasiyanın sezur qafiyə ilə bəzən dəqiq, bəzən isə təqribi birləşdirilməsi təmin edilməlidir. Qeyri-müntəzəm sezur qafiyəni əks etdirmək üçün aşağıdakı parçanı nəzərdən keçirdək:

But let us ponder boldly: “tis a basr

Abandonment of reason to resign

Our right of thought, our last and only place

Of refuge; this, at least, shall still be mine:

And bred in darkness, lest the truth should shine

To brightly for the unprepar’ed mind.

Hər fi tərcüməsi:

Gəlin cəsarətlə düşünək ki, “bu əsas hesab edilir

İstefa etmək üçün səbəb axtarmaq

Düşüncə haqqımız, son və yeganə yerimiz

Sığınacağımız; bu ən azı mənimki olacaqdır.

Bədii mətnlərdə canlı və obrazlı nitqin emosionallığını artıran, müqayisə ilə obrazların və xarakterlərin keyfiyyətləri və xüsusiyyətləri haqqında canlı təsəvvür yaradan və oxucuya güclü təsir bağışlayan üslubi fiqur antiteza adlanır. Ədəbiyyatda yazıçılar yalnız cümlələrdə deyil, xarakterlərdə və hadisələrdə də antitezalar tətbiq edirlər. Məsələn: Çarlz Dikkensin “İki şəhərin hekayəsi” (A Tale of Two Cities) adlı romanı unudulmaz antiteza nümunələri ilə zəngindir.

It was the best of times. It was the worst of times. It was the age of wisdom. It was the age of foolishness. It was the epoch of belief. It was the epoch of incredulity, it was the season of Light, it was the season of Darkness, it was the spring of hope, it was the winter of despair, we had everything before us, we had nothing before us, we were all going direct to Heaven, we were all going direct the other way (Charles Dickens).

Sözün mənasının köçürülməsi ilə yaranan bədii ifadə vasitələrindən biri metaforadır. Metafora iki obyekt arasında oxşarlıq və ya oxşar bənzərliyə əsaslanan köçürmə mənasını ifadə edir. Metaforadan istifadə zamanı yalnız əşyalar deyil, həmçinin də hadisələr, hərəkətlər, keyfiyyətlər də müqayisə oluna bilər. Məsələn:

Juliet is the sun.

Culyetta günəşdir.

Mənanın genişlənməsi nəticəsində metafora metanimiya çevrilir və o metafora kimi konseptuallaşma prosesində iştirak edir. Məsələn:

“Then they came in. Two of them, a man with long fair moustaches and a silent dark man... Definitely, the moustache and I had nothing in Common” (Doris Lessing “Retread to Innocence”).

Bu nümunədə “the moustache” (bığ) sözü “a man” sözünün əvəzinə işlənmişdir və sözügedən insanın xarici görkəminin bir xüsusiyyətini bildirir. Danışan şəxs də həmin insanla birinci dəfədir ki, rastlaşır.

Nəticə

Beləliklə, apardığımız tədqiqatlar bizə deməyə imkan verir ki, hər bir dil səviyyəsinə uyğun olan vasitələr mətnin üslubuna uyğun seçilir və onun üslubi dəyərini artırır. Mətnin formalaşmasına üslubi vasitələr güclü təsir edir. Üslubi vasitələr dil səviyyələrinə görə qruplaşdırılır və fikri aid olduğu səviyyəyə uyğun olaraq ifadə edir. Aparılan tədqiqat əsasında məlum oldu ki, mətnləri üslubi vasitələrsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. İstənilən mətn də üslubi vasitələrdən ibarətdir. Onlardan nə dərəcədə çox istifadə isə mətnin yazıldığı üslubdan asılıdır. Üslubi vasitələrin istifadəsi isə fikrin ifadəsini daha emosional, daha qüvvətli edir. Leksik səviyyədə üslubi vasitələr mətnə mənanın sabitləşməsinə təmin edir. Bu vasitələr də fikrin daha dərin çalarda ifadəsinə dəlalət edir.

Üslubi vasitələr bir çox tədqiqatçıların diqqət mərkəzində olmuşdur. Üslubi vasitələrin təhlili əhəmiyyətlidir, çünki hər bir mətn üslubi vasitələrlə daha çox zənginləşir və təsiredici xarakter alır.

Ədəbiyyat

1. Abdullayev N.Ə. Nitq mədəniyyətinin əsasları. Dərs vəsaiti. Bakı, 2013.
2. M.Azad Studies in text and discourse. England, Cambridge Scholars, 2018, 150 p.
3. Dəmirçizadə Ə. Müasir Azərbaycan dili. Bakı, Şərq-Qərb, 2007, 256 s.
4. Tanrıverdiyeva Ə.V. “Kitabi-Dədə Qorqud”da şəxs adları. Bakı, “Elm”, 1999, s. 62-63.
5. Məmmədov A. Mətn dilçiliyi. Mürkkəb sintaktik bütöv. Bakı, 2001, 56 s.
6. Şıxıyeva İ. “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının linqvostatik xüsusiyyətləri.
7. Vahabzadə B. Axı dünya fırlanır. Bakı, “Yazıçı”, 1987, 208 s.
8. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка (стилистика декодирования). Ленинград: «Просвещение», 1973, с. 225-241.
9. Виноградов В.В. О языке художественной прозы: Избр. Труды. М.: «Наука», 1980, 360 с.
10. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. Москва: «АН СССР», 1965, с. 5.
11. Barners J. England, England. London: Vintage books, 2012, 226 p.
12. Khadjieva D., Seytyanov J, Erimbetova E. “Seminars in Stylistics”. Nukus, Karakalpakstan, 2009, 128 p.
13. Mehriban Huseynova, Günel Yunusova. English stylistics. “Elm və təhsil”, Bakı, 2019.
14. Seboon T. Style in Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1960, 488 p.

Rəyçi: dos. M.Hüseynova

Göndərib: 20.08.2020

Qəbul edilib: 21.08.2020